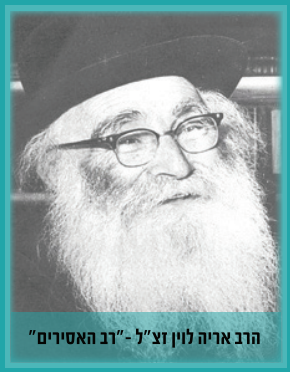
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

פרשת וישב

כ"ג כסלו תשפ"ב

גליון מספר 238

דרך חיים

"ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח ויהי בבית אדניו המצרי" (בראשית לט ב). הצלחה היא דבר יחסי, תלויה תמיד בשאלה למה הייתה הציפיה, כמה השקעה הייתה ביחס לתוצאה. כמו כן ההצלחה נבחנת ביחס לנפשות הפועלות ולפוטנציאל ההצלחה. רק מכלל הנתונים הללו ניתן באמת להגדיר את ההצלחה או חלילה הכשלון של היעד.

יוסף הצדיק, בנו חביבו של אביו, נמכר בעל כרחו למקומות הנמוכים והשפלים ביותר - לארץ מצרים, אומה שפלה השטופה בזימה ועבודה זרה. ארץ זו מתוארת כארץ שלא הצליח עבד מעולם לברוח ממנה (ילקוט שמעוני יתרו רסט). במקום נורא זה יוסף משרת את אדונו, ואומר עליו הכתוב כי יוסף "איש מצליח". האם ניתן לקרוא למצבו הצלחה? אם נתייחס לגבולות המצומצמים של בית אדונו, הרי שיתכן כי יוסף אכן מצליח, נושא הוא חן בעיני אדונו ורואה פרי מבורך בעמל מלאכתו. אבל אם נסתכל בהיבט רחב יותר, הרי שיוסף נפל ממעמד של נסיך בית אביו, שהיה נשיא ארצו, איש עשיר וצדיק. יוסף ירד מהמצב המרומם של לומד תורה על ברכי אביו למצב בו הוא עבד במצרים. כיצד ניתן לקרוא למעמדו העכשווי בשם 'הצלחה'?

כשיוסף יעבור את הנסיון הגדול של אשת פוטיפר הוא יכריז "וגם פה לא עשיתי מאומה כי שמו אתי בבור" (בראשית מ טו). ועל אף כאב גדול זה שב הכתוב ומגדיר את יוסף כמצליחן - "ויתן שר בית הסהר ביד יוסף את כל האסירים אשר בבית הסהר ואת כל אשר עשים שם הוא היה עשה. אין שר בית הסהר ראה את כל מאומה בידו באשר ה' אתו ואשר הוא עשה ה' מצליח" (בראשית לט כב - כג).

אומר המדרש (שמות רבה יא): "דכתיב: "חזית איש מהיר במלאכתו לפני מלכים יתיצב בל יתיצב לפני חשכים" (משלי כב). "חזית איש מהיר במלאכתו" - זה יוסף, דכתיב ביה: "ויבא הביתה לעשות מלאכתו"". הוה אומר שיוסף זכה להתייצב לפני פרעה מכח מה שהיה זריז במלאכתו בבית פוטיפר. וצריך להבין מה החשיבות של זריזות יוסף במלאכת אדונו עד שבשכר זה זכה לעמוד בפני פרעה, ולאחר מכן להיות משנהו. בבית פוטיפר עסק יוסף במלאכות יזומות שנכפו עליו, וממילא מה שבח שייך במה שעושה אותן?

בסוף הפרשה מבקש יוסף משר המשקים לזכור אותו ואומר: "כי אם זכרתני אתך כאשר ייטב לך

המשך בעמוד הבא

הגליון מוקדש לעילוי נשמת

שרה בת יעקב ז"ל

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** ish.tsadik@gmail.com | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

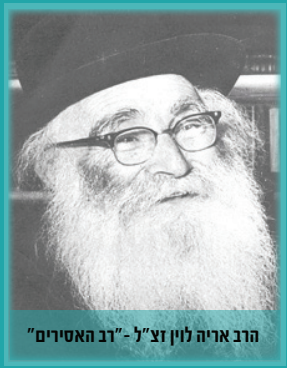
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

דרך חיים

ועשית נא עמדי חסד והזכרתני אל פרעה והוצאתני מן הבית הזה: כי גנב גנבתי מארץ העברים וגם פה לא עשיתי מאומה כי שמו אתי בבור" (בראשית מ יד - טו). יוסף מערב את פרשיית מכירתו על ידי האחים עם פרשת נתינתו לבית הסוהר על ידי פוטיפר, בעוד שבפשטות אין קשר ביניהן.

איש ישראל מאמין כי כל מה שאין ביד האדם לשנות בא מאת ה', ולא יסייעו מאומה כל כעס והתמרמרות. אדם במצב כזה צריך לדעת להתגבר על הכעס והעצבות, ולברך על הרעה כשם שמברך על הטובה. יחד עם זאת, גם בתוך המצב הקשה יש להיזהר במעשיו שלא להיכנס ליאוש ותסכול, לאי-אכפתיות מהסובב, זהו חדלון שאינו ראוי ואינו נכון. עליו לדעת להשלים עם המציאות שנכפתה עליו ממרום, להבין שיש משגיח ומסובב, ויחד עם זה לפעול לפי מיטב הבנתו בתוך המציאות הקודרת לשפר את מצבו בגשם וברוח. אמונה מצד אחד והשתדלות מן העבר השני.

לאחר כל המהלך הנורא שקרה ליוסף היה מצופה ממנו להיות מלא כעס ומרירות על אחיו שמכרוהו לעבד, ולא שעו אל תחינותיו הרבות. אדם במצב של יוסף היה מגיע לאזלת יד גמורה, אפתיות כלפי חייו וכלפי סביבתו. התחזית במצבו של יוסף היא עגומה ביותר, להיות עבד במצרים היא בשורה שמעידה על מסלול חיים ברור מאד, שכן לעולם לא יוכל לצאת מאותו "בית עבדים". במיוחד כשממעמדו כעבד אצל פוטיפר נופל הוא לבית הסוהר, מקום שלכאורה הינו הדיוטא התחתונה ביותר. התורה באה ומלמדת אותנו דבר מופלא, שיוסף בכל מקום אליו מגיע מנסה למצות את כוחותיו עד כמה שבידיו. אין הוא נתפס ליאוש. יוסף ודאי בכך שאם התגלגל הוא לבית הסוהר שלא כהוגן - בהכרח ייצא משם. ואף שלכאורה בצאתו מבית הסוהר סביר כי ישוב לעבודתו בבית פוטיפר, משתדל יוסף כמיטב יכולתו להטיב את מצבו עד כמה שבידיו. יחד עם השלמתו עם מצבו לא ישב יוסף בחיבוק ידיים. מלא הוא אמונה כי מן השמים סובב הכל, אך יחד עם זה יוסף הוא "איש מצליח" - איש מצליח בצורה המקסימלית במקומו ומצבו. זה מה שאומר הכתוב "ואת כל אשר עשים שם הוא היה עשה" - כלומר העשיה המקסימלית ביחס ל"שם". נזהר יוסף שלא ליפול ליאוש, על אף שבפועל עשה עבודות בלא תכלית הקפיד לעשות כל מה שבידו בזריזות ובדרך הטובה ביותר. יוסף לא נלכד ברשת המציאות הכואבת, אלא הצליח להתעלות מעליה מתוך הכרה כי יש מנהיג ומסובב למציאות, כי יש דין ויש דיין.

כששמע האדמו"ר מרחמטוויסקה על איש שנפטר מחרפת רעב אמר כי האיש לא נפטר מחרפת רעב כי אם מגאוה. לתמיהת הסובבים השיב כי אילו לא היה גאוותן היה הולך ומחזר על הפתחים לקבץ כסף למחייתו, אלא שכבודו לא אפשר לא להשפיל עצמו. יוסף השפיל עצמו בפני פוטיפר ובפני שר בית הסוהר, וכל זה משום שהיה בהיר לו כי ה' בשמים

המשך בעמוד הבא

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

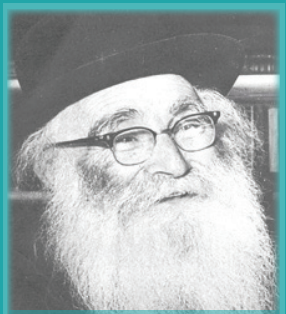

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

דרך חיים

הביא אותו למצבו ומה לו להתאונן, ויחד עם זאת עליו לעשות כל שביכולתו על מנת לשפר את מצבו ולצאת ממקום נפילתו, וכל זאת כאשר שם שמים כל העת שגור בפיו. אמונה גמורה ומתוכה השתדלות גמורה בו-זמנית.

שבת שלום!

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** ish.tsadik@gmail.com | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

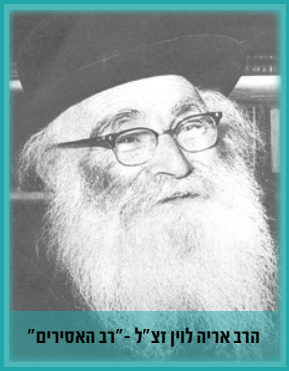
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

אמר טדי קולק ז"ל (ראש עיריית ירושלים לשעבר):

"אנו, אישי ועסקני ציבור, וכן קברניטי המדינה, הורגלנו בכך שאם אמרנו דבר מה, ועל אחת כמה וכמה אם עשינו מעשה כלשהו, הרי שמיד אזנינו כרויות לדעת מה יאמרו על כך כלי התקשורת. למחרת בבוקר מיד אנו נחפזים לבדוק בעיתונות כיצד 'כיסו' העיתונים את המעשה שנעשה על ידינו. שהרי הורגלנו לכלל האומר: 'עשית ולא דיווחת - לא עשית, לא עשית ודיווחת - עשית'.

בתקופת כהונתי כראש עיריית ירושלים הייתה לי הזכות להיפגש עם ר' אריה פעמיים-שלוש, ונוכחתי לדעת עד כמה לא היה ר' אריה איש דברים, אלא איש מעשה. וכאשר עשה את מעשיו הטובים המרובים, כה נזהר להסתירם, ושיהא הדבר בהצנע, בחשאי, ושאיש לא יידע על כך...".

(צדיק יסוד עולם עמוד 102)

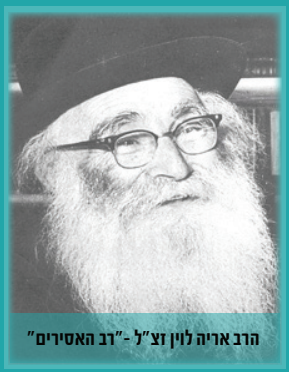
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

ביום ראשון הקרוב (אור ליום שני, כ"ה כסלו) נדליק נר ראשון של חנוכה, למשך שמונה ימים- עד יום ראשון הבא. הדלקת נר חנוכה באה לפרסום נס פך השמן שעשה ה' לאבותינו בימים הללו.

זמן הדלקת הנרות- יש הנוהגים להדליק עם השקיעה (16:36) ויש המדליקים בזמן צאת הכוכבים (16:54), והנוהגים כן יקדימו להתפלל ערבית קודם ההדלקה. יש שנהגו להדליק בזמן צאת הכוכבים לפי שיטת רבנו תם (17:48). וכל אחד יעשה בזה כמנהג אבותיו. הרוצה לצאת ידי חובת כל שיטות הראשונים ייתן בנר אחד כמות שמן כזו שתספיק לדלוק עד כחצי שעה אחר זמן צאת הכוכבים לדעת רבנו תם (18:18).

אדם שלא יהיה בזמן הדלקת נרות בבית ימנה את אשתו או שליח אחר להדליק את הנרות במקומו בזמן ההדלקה. אם אין אפשרות כזו- ידליק כבר משעת פלג המנחה (15:32). אם יוצא מביתו קודם לכן- ידליק בלילה עם חזרתו; כל עוד יש אנשים ברחוב- ידליק בברכה, ואם אין אנשים ברחוב משום שכולם כבר נמים את שנתם- יעיר את אנשי ביתו על מנת שיוכל להדליק בברכה. אמנם אם אין אנשים בבית- ידליק בלא ברכה עד עלות השחר (5:10), ולאחר מכן לא ידליק כלל.

מקום ההדלקה- לכתחילה נדליק את הנרות בגובה של יותר משלושה טפחים (24 ס"מ) ופחות מעשרה טפחים (80 ס"מ). בדיעבד ניתן להדליק עד גובה של עשרים אמה (9.6 מטר), ואם הדליק מעל גובה זה מכבה את הנרות ומדליק שוב בברכה, משום שהעין לא שולטת בגובה שכזה.

בעניין מיקום החנוכיה נחלקו המנהגים, וכל אחד יעשה כמנהג אבותיו ודעת רבותיו; יש המדליקים כיום (שאין סכנה) במקום הפונה לרחוב- דלת הבית, פתח הבניין או הכניסה לחצר. יש שנוהגים גם כיום להדליק בתוך הבית מצידה השמאלי של הדלת כבשעת הסכנה. אדם כזה המדליק בשעה שבני ביתו ישנים- עליו להעירם משום שפרסום הנס נעשה רק בעבורם. אדם שגר בבניין ונוהג להדליק כלפי חוץ- יכול להדליק אף בחלון הגבוה מעשרים אמה באם יש מולו בניינים נוספים בגובה זה. אם אין בניינים שכאלה ידליק בכניסה לדירתו או בפתח הבניין.

אופן הנחת הנרות- יניח את הנרות בגובה אחיד ובשורה ישרה. נהגו רבים להדליק בחנוכיה המיוחדת

המשך בעמוד הבא

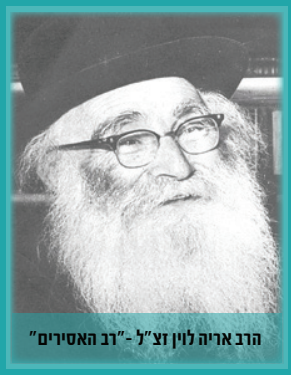
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

לנרות חנוכה, והנוהג כן תבוא עליו ברכה אך אין בכך חובה. ונכון להקפיד שלא להדליק נרות חנוכה בפמוטי השבת. את הנרות מניח בצד ימין ובכל יום מוסיף נר נוסף משמאלו (ובשעת ההדלקה ידליק מהנר השמאלי ביותר וממשיך לימין).

הנרות בהם מדליקים- כל השמנים והפתילות כשרים לנר חנוכה. אולם יש הידור בהדלקת פתילת צמר ובשמן זית שדולקים יפה. כיום שאור נרות השעווה יפה יש גם בהם הידור מצוה. יש להקפיד שהנר ידלוק לפחות חצי שעה, ובמיוחד יש לבדוק עניין זה בנרות השעווה בהם משתמשים לעתים.

הדלקה עושה מצוה- נחלקו חכמים האם הדלקה עושה מצוה או הנחה עושה מצוה. למעשה פוסקים שהדלקה עושה מצוה, ויש לכך מספר משמעויות להלכה; א. קודם ההדלקה יניח במקום כשר, באם הניח במקום פסול יכבה את הנרות וידליק בברכה במקום כשר. ב. ידליק רק לאחר שיש נרות אשר יכולים לדלוק למשך חצי שעה, ולא יתכנן מראש כך שיוסיף שמן לאחר ההדלקה. כן לא ידליק במקום בו הרוח עלולה לכבות את הנרות קודם חצי שעה מההדלקה. ג. אדם שהדליק כראוי וכיבה את הנר בשוגג או שכבה מעצמו- לא חייב לשוב ולהדליק, ולמעשה מן הראוי להדליקו בלא ברכה.

הדלקת הנרות- קודם ההדלקה יברך ב' ברכות: "להדליק נר של חנוכה" ו"שעשה נסים לאבותינו". ביום הראשון מוסיף את ברכת "שהחיינו". לאחר הברכה מדליק את הנר השמאלי ומדליק ממנו וימינה את שאר הנרות. לאחר שהדליק את הנר הראשון יאמר את נוסח "ועל ידי כהניך... הנרות הללו קודש הם...". נהגו לאחר סיום ההדלקה לשיר את הפיוט "מעוז צור". כפי שהזכרנו בשבוע שעבר, נהגו שהנשים נמנעות מלעשות מלאכה בחצי השעה שאחר הדלקת הנרות.

הנאה מהנרות- אין להשתמש באור הנרות, לכן נהגו ישראל להדליק נר 'שמש' שניתן ליהנות לאורו. כיום שיש תאורה חשמלית אין חובה בהדלקת השמש, אם כי מטעמים שונים בנגלה ובנסתר נכון להמשיך להדליקו.

לאחר שכבו הנרות אין זורקים את מותר השמן או הפתילות בדרך ביזוי לאשפה. נכון לשרוף את המותר או לזרוק אותם עטופים בשקית. סגולה מפורסמת לשמור את מותר השמן ולמרחו על גבי 'שושנה' ברגל, כפי שאומר הפיוט "ומנותר קנקנים נעשה נס לשושנים".

המשך בעמוד הבא

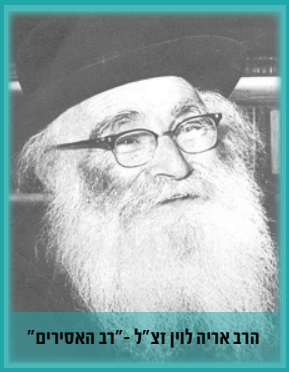

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

אדם שאינו בביתו- עיקר מצות נר חנוכה בביתו- "נר איש וביתו". לבני ספרד רק אבי המשפחה מדליק ופוטר את שאר בני הבית, אף שאינם בביתם. לבני אשכנז כל אחד מבני הבית מדליק לעצמו.

אדם שנמצא במקום בו השעות הפוכות מבארץ ישראל- אשתו תדליק עליו בביתו ויענה אמן אחר ברכת בעל הבית אצלו. לחילופין, יכול להדליק בעצמו במקום בו נמצא ופוטר את אנשי ביתו, ויש שמדליקים בבית בלא ברכה. רווק שאינו נמצא בביתו נגרר אחר בעל הבית ומשתתף עימו בנתינת פרוטה. אך אם משלם על האירוח (בבית מלון וכדומה) או שאין בעל הבית במקום (כבבית חולים וכדומה)- מדליק בפני עצמו משום שנחשב כבעל הבית.

נחלקו המנהגים אם מדליק אדם במקום בו ישן (בני ספרד) או במקום בו אוכל (בני אשכנז). אמנם אדם שבאופן קבוע אוכל וישן בביתו ונזדמן לו לאכול או לישון באופן אקראי בבית אחר- מדליק בביתו. אדם שישן בבית אחר ואוכל שם (אף באופן אקראי)- מדליק בבית השני.

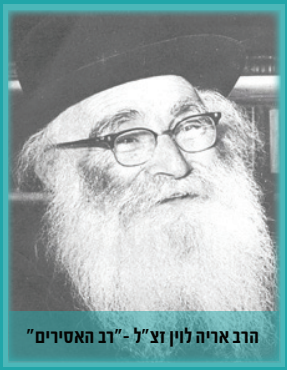
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת
עם הרב חיים אידלס

שאלה | האם ניתן לשמוע דברי תורה בחדר האמבטיה, כאשר באותו חדר ישנה אסלה - אך זו סגורה בשעת השמיעה? כמובן שהחדר עצמו נקי?

תשובה | מעיקר הדין כן. והטעם הוא משום שאנו מתייחסים לשירותים שלנו כנקיים לחלוטין - 'בית כסא פרסאי', בשעה שהם נקיים מלכלוך גלוי. ולכן רבים מן הפוסקים, כדוגמת ר' אהרן וורקא (זקן אהרן סי' א), כותבים כי ניתן אף לברך בתוך חדר השירותים של שירותים שכאלה. להלכה איננו מתירים את הברכה, משום שאנו סוברים שחדר השירותים נחשב למקום מאוס, אף שהשירותים עצמם הינם 'בית כסא פרסאי'. אך אם אנו מכסים את המקום מתייחסים אנו לשאר החדר כמקום נקי (מנחת יצחק סי' ו). לא נקל עד כדי לברך בפינו (אלא אם מדובר בחדר אמבטיה בלא שירותים), אך יש מקום להקל לשמוע בו דברי תורה, משום שהדבר נחשב כהרהור בדברי תורה ולא דיבור ממש.

הרמ"א (או"ח סי' פד) פסק שיש היתר להרהר רק בבית החיצון של בית המרחץ, שחלק עומדים לבושים. אמנם כאשר מדובר בהרהור שלא בא מתוך עיסוק שלי בדברי תורה אלא אגב שמיעת הדברים יהיה מותר גם במקלחת עצמה. אמנם רבים החמירו בשעה שהוא עצמו מתרחץ, משום שמה לי להבחין בין הרהור שבא מעצמו של האדם להרהור שמכח שמיעת דברי תורה, אלא אם לבוש ורק נכנס לחדר האמבטיה לשאר עיסוקים. לכן אדם שעוסק בכביסה וכדומה בתוך חדר האמבטיה יכול לשמוע דברי תורה - באם החדר נקי ומכסה השירותים סגור. ומשמיעת דברי תורה כשהאדם עצמו בחוסר צניעות לא חייב להימנע, אך מן הראוי לעשות כן.

שאלה | האם גם אשה צריכה להקפיד לקשור את נעל שמאל קודם לקשירת נעל ימין?

תשובה | מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל (הליכות שלמה ב ב) הכריע שנשים אינן צריכות להקפיד על עניין זה.